

קמו פאר הגולה

הלכות חנכה סימן תרעו תרעז

מברך על הנוסף שהוא מורה על הגם, שהרי בתוספת הימים נחוסף הגם:

תרעז דין אכסנאי בחנכה, ובו ד' סעיפים:

- א (א) *אכסנאי (ב) שאין מדליקין עליו בביתו, צריך (ג) *לתת (ד) פרוטה לבעל הבית
- (ד) *להשתתף *עמו (ט) בשמן של נר חנכה. (ה) *כאם יש לו (ו) *פתח *פתוח

א מיכא ידבי ויא

שבת כ"ג ב סהא

רב הונא שם

שערי תשובה

השאר, תשיבה, אפשר כ"ז שטוסס בחיור מצוה יש לו לברך, עכ"ל, ור"ל דמינו כ"ז שהוא צ"סו בתולדות ש"ר הנרות שהם חזיר מצוה דקד"ל המעשרים מ"ח והולך שפיר מבור, אכל לא מניי אחר שהשלים בתולדות כל הנרות דאז לא יברך אף ששני עסקי בהם, אם לא שטוסס בחזון הפסולות שרשע שא"י להיות חלקת בלא תקו נה וכמש"ל:

ביתו הוא ומדינא איצ להדליק אלא אם רוצה להיות מן המהדרין, מי ששוגד אצל חברו באקראי מצוה מן המבחר שילך לביתו ודליק, ואם אינו רוצה לזה משם יצוה לבני ביתו שידליקו עליו בביתו, ט"ו, ע"ש. והלכך סומא ע"י סימן תרעז ס"ק ג מ"ש"ש: (3) *שמן. וצריך בע"ה להוסיף מעט שמן בשבילו, כ"ח, אגדה. וכתב הרשב"א

באור הלכה

* לתת פרוטה לבעל הבית. עין משנה בורה מה שכתבנו בחיור הסמוך על שלמן בעל הבית דאין צריך להשתתף, הוא מדברי מהג"ה אברהם וראינו מדברי מהרש"ל, ועין בפירוש נדש דלדיה בכל גוני צריך להשתתף. ומה שהביא המגן אברהם ראיה מדברי מהרי"א בשם ארומות חיים לענין בן הסמוך על שלמן אביו, המאירי הביא בשם חכמי התוספות דגם צוה צריך להשתתף, ואף להמאירי שחולק שם עליהם, על-פני פנים בדין והמקור אברהם בורא מורה להם דצריך להשתתף, עין שם בדבריו: * להשתתף וכו'. ומכל מקום צריך לומר בשותף נה שלא ידליק זה לילה אחת וזה לילה אחרת, אלא ימא השמן משתף בכל לילה וליה או יפן לו פרוטה לזכות לו חלק בכל הלילות [מאירי בשם חכמי התוספות]: * עמו וכו'. עין בקרימקדים באש"ל אברהם אות ג שכתב: אם שני בעלי בתים דרים בתוך אחד אין סומכין וכל אחד אוכל משלו, צריך עיניו אם די בשתותף¹², דאפשר דצריך פל אחד מדינא להדליק בשלו, ואורח אפשר תקלו, עד כאן לשונו, ובאות ח הביא החולקין בנה הלבוש והפך נוש, ועין שם בפירוש נדש הביא ראיה לדבריו מהב"ר הפג"ח משנה בפרק ד מהלכות חנכה דצריך להדליק¹⁸, אמנם מדברי השב"ל לטעם בהלכות חנכה סימן קפח בשם רבינו, מחמת דבריו משמע דכיון שהם בבית אחד די בשותף: * פתח וכו'. לראויה כיון דהשעם נשום חשדא דעובדים ושבים, אם כן מנמני דמדליקין בנינים וכו' חשדא זו, וכמו אשריך נצאחי פתח"ל כסימן קמה בהפך מדברי, דמשמע שם בפשטא לשונו דהמדינא שמדליקין הכל בפנים בבית, על-כן כל אורח אפילו ידע בדין שמדליקה אשתו בביתו בעברו, מכל מקום צריך להדליק באכסנאי לעצמו, דמי ידע באכסנאי שהוא נשוי ואשתו מדליקת עליו בביתו ואחרי למחשבה שאינו מדליק נר חנכה, וגם מוכח שם בחשבה שמדליק דעתו פסקה"ו דהשקטא רבא דעלמא אין משתתפין מפני שהמנהג הוא שכל אדם מדליק לעצמו ואחרי למחשבה (ואף דאפשר דאנשי הבית ידעו שישתתף עם בעלי הבית בשמן, לא נהן דברינו לשערין). ומכל מקום קשה על מהרי"א ממה"פ שש: אי סבירא לה כמקור"ל, דהשקטא מפני שמדליקין בפנים צד ט"ו, היה לו להביא דבבב"א אפילו אין פתח פתוח צריך להדליק לעצמו; ואי לא סבירא לה סבירא מהרי"ל, היה לו להקל אפילו פתח פתוח פתוח, וצריך עיני: * פתוח. מסתפקא אם

באר היטב

זמן שטוסס יש לו לברך, הל"ט ח"א סימן ג, עין שם: (א) פרוטה, דהו"ל פרוטה, לומר שאין צריך באכסנאי לתן פל חצי הוצאות הנרות, רק בפרוטה דיהיה לה סג, עין בספר גן המלך סימן מ, וגם בזמן הנה מחר להשתתף, ד"מ. כתב פתשוכת רש"ל שגם הפתחים צריכים להשתתף, ואפשר דדוקא פשוטא בלבוש ע"מ אכל אם סמוך על שלחן כשהוא בכלל בני ביתו הוא ומדינא איצ להדליק אלא אם רוצה להיות מן המהדרין, מי ששוגד אצל חברו באקראי מצוה מן המבחר שילך לביתו ודליק, ואם אינו רוצה לזה משם יצוה לבני ביתו שידליקו עליו בביתו, ט"ו, ע"ש. והלכך סומא ע"י סימן תרעז ס"ק ג מ"ש"ש: (3) *שמן. וצריך בע"ה להוסיף מעט שמן בשבילו, כ"ח, אגדה. וכתב הרשב"א

משנה ברה"ה

בו תחלה (ט) ולא יצטרך להעביר על המצות, והצעת המש"אומרים הנ"ל, גם בזה יברך המיד על הפר הראשון, שהוא עקר המצוה, ונראה (כ) דבזה נצמדי (מ) הנה הראשון לצד שמאל ואחריו בכל יום מוסיף והולך לצד ימין, והמהלך יהיה פמיד פנר שעומד בצד שמאל, כמו שכתבנו, ובזה והולך לצד ימין: א (א) אכסנאי וכו'. והוא הדין (ב) הבחורים שפוקדים שלא פקידים, צריכין להשתתף על-פני פנים¹⁴, (ג) ודוקא בבחור שאוכל בפני עצמו, אכל אם סמוך על שלחן בעל הבית הוא בכלל בני-ביתו¹⁵, והוא הדין (ד) משתתף, כיון שהם סמוכין על שלחן בקביעות¹⁶, מדינא אין צריך להדליק אלא-אם-כן רוצה להיות מן המהדרין: (ב) שאין מדליקין עליו בביתו. כי מדינא, כשאושהו מדליקת נר חנכה בביתו הוא יוצא ידי חובתו בהדלקתה¹⁷ אף שהוא במקום רחוק מביתו¹⁸ ואין צריך שוב להשתתף אפילו בקריטי. ועין בט"ז בשם רש"ל, דדוקא (ד) כשהוא ידע בברור שאשתו מדליקת עליו, אכל אם אינו ידע יש לו להדליק וגם לברך. ומשעם זה, (ס) מי שלא ידע שהדליקו עליו וקא באוהו לילה לביתו ומצא שהדליקו עליו, צריך להדליק, (ז) כיון שלא ידע מתחלה, מסתמא היה דעתו להדליק בעצמו ולא לצאת בשל אשתו וממילא חל עליו תפלת חכמים¹⁹, ועין במגן אברהם שדעתו בזה דדליק בלא ברכה: (ג) לתת פרוטה. הנה, שאין צריך האכסנאי לתן פל חצי הוצאות הנרות, רק בפרוטה סג"ה, (ז) דעל-ידיה מקנה לו חלק בשמן²⁰, [ויש מאחרונים שכתבו, (ח) דצריך בפעל הבית להוסיף מעט שמן בשבילו חוץ השעור שצריך לתן לצורך חצי שעה בשביל עצמו²¹]. והוא הדין אם בעל הבית (ט) מקנה לו חלק בשמן במתנה, שרי, דהיינו כמשפתה בפרוטה, ומכל מקום אם יש לאכסנאי נה, (י) כיון יותר להדליק בעצמו: (ד) להשתתף עצמו²², הנהו (יא) אפילו אם אוכל על שלחן בעל-

ביתו, לא אפרין דכבני ביתו דמי ומדינא די בנר אחד לכלם, כיון דאורח הוא ואינו סמוך על שלחן בקביעות צריך להשתתף עמו, וצריך האכסנאי לשמע הברכות מבעל הבית²³ [אחרונים]: (ה) ואם יש לו כו'. הטעם, (יב) משום חשדא, שיהשדו אותו שלא הדליק נר חנכה, (יג) ואפילו אם הוא ידע שמדליקין עליו בביתו לא מהני: (ו) פתח פתוח וכו'. אפילו (יד) הוא פתוח לרוח שפתח בעל הבית

שער הציון

(ט) ולאפוקי שלא יעמד נה הנרות הקודמין וישכל נה נה הנרות האחרונות, וכאשת הש"י: (כ) והטעם, כיון שבלאו הכי אינו סמוך לפתח, מוטב שיצאש בן כרי לקום גם מה שצריך על פתח שאחרי פונה וכו': (כא) ועל-כן לפי המבאר לעיל כסימן תרעז שצריך לסדר הנרות בבית המנסת מפורח למערב, מפילא לזרע השלחן שצריך לעמוד הש"י הדליק אחריו לזרעו ופניו לצפון, ולזרע הש"י אומרים אחריו לצפון ופניו לזרע: (ב) פגון אברהם בשם רש"ל ושי"א: (ג) מקור אברהם ודרי-החיים: (ד) ובתורת הרש"י סימן קא משמע דאפילו אינו ידע נה בברור, רק שהוא ידע באשתו שידעתי דין זה ששקשה צריכה להדליק בנה ביתה לפי שהפצוה משלת על מי שהוא בתוך הבית, או אפילו אם אינה יודעת אכל ככריכות יודעים דין זה, עין שם: (ה) כגון אברהם בשם רש"ל: (ו) ששם על דבריו ומלאש קצת גשתי הפרימגדים, בגדר ישע: (ז) מדינא, וכן פתח במאירי: (ח) פרימגדים ודרי-החיים, בלא באליה נה שצריך לתן בשבילו כשעור חצי שעה, והפרי חרש קטב דאין צריך להוסיף כלל: (ט) כגון אברהם בשם רש"ל, ולראויה הכונה באחד מרובי הגגן ולא באמירה בעלמא: (י) לצאת דעת מהרי"ו שכתב דכס"ס שהפצוה משלת על מי שהוא בתוך הבית, או אפילו אם אינה יודעת אכל ככריכות יודעים דין זה, עין שם: (יא) כגון אברהם בשם רש"ל: (יב) פוסקט: (יג) ט"ו, וכן מבאר ברוב"ס, והשלחן שצריך קצר בדבר וכאמר מרדכי, ובמאירי הביא דעות בזה, בפשט דאין לזה מוכרי השו"ב והמב"ב, וכן השתק סב"ח הסתמיר: (יד) כגון אברהם, ורוצה לומר דאינו דומה להצר שיש לו שני פתחים מרות אחד דמקלין לציל כסימן תרעז ס"ק ג מ"ש"ש, הקא חמיר טפי מטעם שכתבנו:

הַלְבוּת הַנֶּזֶק סִימָן תַּרְעוּ תַרְעוּ

ביאורים ומוספים

סִימָן תַּרְעוּ

דִּין אֶכְסְנָאֵי בְּהַנְזָה

[משנ"ב ס"ק א]

על-קל-פנים (1) וכו', בכלל פני-ביתו (2) וכו', על שלחנו פקביעות (3).
משמע שבחור שאינו סמוך על שולחן אביו ואינו אוכל בביתו בקביעות, אינו יוצא ידי חובה בהדלקה שמדליק אביו בביתו, דוקא בעל הבית או אשתו המתאכסנים מחוץ לביתם, יוצאים ידי חובה בהדלקה שמדליקים עליהם בביתם (כפי שכתב להלן (ס"ק ב)). וכן כתב הערוך השלחן (סי' רסג ס"ד) לענין נר שבת, וכן הורה החזו"א (שלמי תורה סי' יט אות א), שבחורי ישיבה המתגוררים וישנים בפנימית הישיבה, אינם נחשבים כסמוכים על שולחן אביהם. [וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק יב) היכן מקום ההדלקה הראוי בישיבה, כשישן עם וכשישן בביתו].

ומנהג בחורים מבני ספרד (שכשנמצאים בבית אביהם אינם מדליקים בעצמם), כתב הגר"צ אבא שאול (נר ציון כסלו פ"ה הע' 54) שאף בהיותם בישיבה הם יוצאים ידי חובה בהדלקה שמדליק אביהם, לפי שאין הם עוברים את ביתם לגמרי, שביבין הזמנים ובזמן שהם חולים הם חוזרים לביתם, ולפיכך הם נחשבים כסמוכים על שולחן אביהם ויוצאים ידי חובה בהדלקתו, וכתב שכן הורה הגר"ע עטייה, ושכן הוא מנהג בני ספרד, והוסף, שאף אם אינם חוזרים לביתם למשך חצי שנה הדין כן, ומי"מ הורה (שם הע' 56) שטוב שכל הבחורים ישמעו את ברכות ההדלקה בבית המדרש מדין ברכת הראה, כמבואר בשו"ע להלן (ס"ג). עוד הוסיף (שם הע' 57) שאפילו אם הורו גרים בחוץ לארץ, הוא יוצא ידי חובה בהדלקה שמדליק אביו, אכן, אם אביו מדליק שלא בזמן ההדלקה מחמת שאין השעות שוות, בין מוקדם יותר ובין מאוחר יותר, כתב (שם הע' 60) שאינו יוצא ידי חובה בהדלקתו, ומי"מ טוב שיכון שלא לצאת בהדלקתו [וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק ב) דין אכסנאי שנמצא במקום שהשעה שונה מהשעה שבביתו].

אכן, דעת הגרש"ז איערבך (הליכות שלמה חנוכה פי"ד ס"ב) שבני ספרד ידליקו בישיבה ללא ברכה, ודי בכך שידליק אחד מהם עבור כולם, ואם יש ביניהם בחור מבני אשכנז המדליק בברכה, ישנתפו עמו בפרטה, ודעת הגר"נ קרליץ (שלמי תורה שם) שלפי דברי החזו"א הג"ל אף בני ספרד צריכים להדליק בעצמם, וכן דעת הגר"ש אלישיב (פניני חנוכה עמ' קטז, שבות יצחק ח"ח פט"ז ס"ק ג אות א עמ' רד).

2) ובחורי ישיבה המתגוררים ואוכלים בישיבה, האם נחשבים כסמוכים על שולחן ראש הישיבה ויוצאים בהדלקתו, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם הע' כו) שאינם נחשבים כסמוכים על שולחנו ואינם יוצאים ידי חובה בהדלקתו, ואפילו אם הוא עצמו גם מתגורר בישיבה, שכן האוכל הניתן להם אינו שלו [אף על פי שאופן חלוקת ממון הישיבה הוא על פי שיקול דעתו].

ובחור ישיבה המתגורר במשך השנה בפנימית הישיבה, ובחנוכה נמצא בבית הוריו, דעת החזו"א (שבות יצחק שם פ"ו ס"ק ג, בשם הגר"ח קניבסקי) שידליק בבית הוריו, [ואם ברחב ימי החנוכה הוא נמצא בישיבה, וחור לבית הוריו רק ליום או יומיים, ראה מה שכתבנו בביה"ל להלן (די"ה במקום)].

3) ובנדר סמוך על שולחן אחרים בקביעות, הורה הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם פי"ד ס"ק א והע' ב, אשרי האיש ח"ג פליט אות כא) שהוא אם דר שם שלשים יום, וכבר משעה שהתחיל לדרו שם נחשב כסמוך על שולחנו, כל שבעתו לדרו שם שלשים יום, ואדם נשוי שמתארח בבית הוריו, דעת הגר"ש אלישיב (שבות

יצחק שם פט"ז ס"ק ג אות ד) שאינו נחשב כאחד מבני הבית, אלא כאכסנאי, ואינו יוצא בהדלקה שמדליק אביו, ואפילו אם הוא מתארח אצלם כל ימי החנוכה, דעת הגרש"ז איערבך (מעטרי שלמה עמ' קיד, הליכות שלמה חנוכה פי"ג ס"ח), שאף אם דר אצל חמיו או אביו לתקופה ממושכת של כמה חודשים, ידליק בעצמו ואינו יוצא בהדלקת בעל הבית, ואפילו לאלו הנוהגים שרק בעל הבית מדליק, שכיון שדר שם בקביעות עם בני ביתו בחדר מטוים הריהו נחשב כמי ששוכר חדר למשך כמה חודשים, שבדאי אינו נחשב סמוך על שולחן בעל הבית נמפני שיש לו קביעות עצמית, וצריך להדליק בעצמו, ואף שאין מבקשים ממנו דמי שכירות, אין זה מגרע מקביעותו בפני עצמו בדירה זו.

[משנ"ב ס"ק ב]

יוצא י"ד הוֹכְתוּ קְטָנֵי קְטָנָה (4) וכו', רחוק מפי"ה (5) וכו', פקנת הקמ"ס (6).

4) וכפי שכתב לעיל (סי' תרעו ס"ק ז) שאם אשתו מדלקת עליו בתוך ביתו הרי זה כמו שהדליק בעצמו, ואף אם אחר משאר בני ביתו מדליק, מבואר בספר התרומה (אות רכט) שהוא יוצא ידי חובה בהדלקתו, וכן דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק ח"ח פי"ג ס"ק ב אות א) הגר"ח שיינברג והגר"ח קניבסקי (תאריך ישראל סי' כב הע' יד).

ובאופן שבעל הבית אינו בבית, או באלמנה וכדו', דעת הגרש"ז איערבך (הליכות שלמה חנוכה פי"ג ארחות הלכה הע' 19), שהמנהג הוא שאם יש בן גדול, הוא מדליק ויוצאים אמו ובני הבית בהדלקתו, ואין אמו מדליקה בעצמה [וכן משמע במשנ"ב לעיל (סי' תרעה ס"ק ט) שרק בן קטן אינו מדליק עבורה, אך גדול מדליק].

ו'אכסנאי' שאשתו אינה נמצאת בבית [ואינה נמצאת עמו], ומדליקה במקום שהיא נמצאת, דעת הגרש"ז איערבך (שם הע' 21) ודבר הלכה אות יא) שאין הבעל יוצא ידי חובה בהדלקתו, וכן אם הוא מדליק במקום שהוא נמצא, אין היא יוצאת ידי חובה בהדלקתו, וכן מבואר בלקט יוסף (עמ' 152). וכן דעת הגר"ש אלישיב (פניני חנוכה עמ' קיח), הגר"נ קרליץ (שלמי תורה חנוכה סי' יט אות ג) והגר"ח קניבסקי (שם). מאידך, דעת הגר"ש ויאזנר (קובץ מבית לוי ח"י עמ' כב) שהאשה יוצאת בהדלקת בעלה כשאינו בבית, אבל אם הוא רק משתחף עם בעל הבית אין היא יוצאת בהדלקתו, וכן דעת הגר"א שטיינמן (שלמי תורה שם) שאף שהבעל אינו יוצא בהדלקת אשתו כשאינה בבית, אך האשה יוצאת בהדלקת בעלה כשאינו בבית משום שאשתו כנופי ונטפלת אליו בכל מקום שהוא.

ויולדת הנמצאת בבית חולים ובעלה אינו ישן בביתו, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פליט אות יד) שצריכה להדליק בבית החולים אצל החלון, ואם לא מאפשרים לה להדליק שם, תדליק בתוך חדרה, או שיקנה המארח לבעלה את החדר בו הוא מתארח, והרי זה כביתו, וממילא נחשב גם כבית אשתו, והרי היא יוצאת ידי חובה בהדלקתו שם. [ולענין אם יכול להדליק פנס כשאין אפשרות להדליק נר, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרעו ס"ק ב)].

ומלשון השו"ע שכתב "מדליקין עליו בביתו", דקדק הגרש"ז איערבך (הליכות שלמה שם דבר הלכה אות י) שאשתו צריכה לכוון שההדלקה תהיה גם עבורו, ואם שכחה לכוון עבורו, הסתפק (שם) אם יצא ידי חובה.

ומי שנסע מביתו לכל ימי החנוכה, או לרובם, דעת הגר"ש אלישיב (פניני חנוכה עמ' קט-קכ) שאינו יוצא ידי חובה בהדלקה **המשך במילואים עמוד 115**

מילואים הלכות הנפה סימן תרעו המשך מעמוד קודם

שצריך לחזור ולברך, עין שם, וכתב שכן נראה מדבריו לעיל (סי' תרעב ס"ק ו) שכתב בשם הפמ"ג (שם אי"א ס"ק ג) שמי שהדליק בלילה השני רק נר אחד, ואחר כך נודמנו לו נרות נוספים, ידליק אותם בלי ברכה, גם אם משעה שבוירך לא היה ברעתו להדליק נרות נוספים [אולם הקשה בשו"ת מנחת יצחק שם, שאם דעת המשגיב שהנרות הנטפים אינם אלא הידור מצוה, מדוע הביא כאן את דברי הפמ"ג שימי שעהג לומר הנרות הללו לאחר שהדליק הכל, נמי שפיר דמי].

(17) ובנוסח הנרות הללו, וכיצד עלה החשבון לל"ז תיבות, ראה א"ר (ס"ק ז) ואליה זוטא (ס"ק ה) ומחצה"ש (ס"ק א), וראה שעה"צ כאן ס"ק יג. וחשבון הנוסח לפי המובא בסידורו אשכנז שבימינו, ביאר הגר"ז קניבסקי (ארחות רבנו ח"ג עמ' כב) שהמנין הוא עד המילה "בלבד", שכן משם ואילך אין זה עיקר הנוסח, ובנוסח שבסידורים ספרדים שלפנינו יש ל"ז תיבות [וראה מטה משה (סי' תתקפא) שכתב שבנוסח של הרא"ש יש מ"ד תיבות כנגד הנרות השמשיים, אולם ראה ברא"ש (שבת פ"ב סי' ח) שכתב את הנוסח ואין בו מ"ד תיבות].

שסובר כדעת הראשונים שגם מי שמדליקים עליו בביתו צריך לברך על הראיה, אבל לדעת הראשונים הסוברים שמי שמדליקים עליו בביתו אינו מברך על הראיה, גם הכי"ח מודה שכבר יצא ידי חובת ברכת שהחיינו כברכת אשתו כיום הראשון.

(משנ"ב ס"ק ח)

קְעוּד שְׂאוּמֵר יְהַרְוֹת' כו"ג, וּבְנִפְתָּה יְהַרְוֹת' יֵשׁ לִי' בְּחֹתְמִי.

(16) מכך שהמשגיב הביא דין זה של המהרש"ל, כתב בשו"ת מנחת יצחק (חידו"ס קטו) שנראה שדעתו היא שמי שהפסיק בדיבור בין הדלקת הנר הראשון לשני, או בין השני לשלישי וכדו', לא חוזר ויברך כשמדליק את הנרות הנטפים, כיון שנרות אלו אינם אלא הידור מצוה, ואין מברכים על הידור מצוה [ושלא כמו שכתב הראש יוסף (שבת כג, א ד"ה נסתפקתי) שצריך לחזור ולברך, תשלא כפי שהילק בשו"ת כתב סופר (א"ר"ח סי' קלו"ה) בין מי שדיבר בין הנר הראשון לשני, שאין צריך לחזור ולברך, למי שדיבר בין הנר השני לשלישי וכדו',

הלכות הנפה סימן תרעו תרעו המשך מעמוד קמו

אינו משום שהוא שליח שלהם, אלא שכיון שיש נר דלוק בביתם ממילא הם פטורים, וכיון שכן, אם אשתו הדליקה בביתו בזמן הראוי, הרי הדלק נר בביתו, וממילא הוא פטור מלהדליק, וכן דעת הגר"י קרליץ (חוט שני חנוכה עמ' שי"א).

דעת הגר"צ אבא שאול (נר ציון כסלו פ"ה הע' 60), שמי שמתגורר בחוץ לארץ ומן ההדלקה אצלו שונה, בין מוקדם מהזמן בארץ ישראל ובין מאוחר יותר, אינו יוצא בהדלקתם כיון שהזמן שהם מדליקים אינו זמן החיוב אצלו, וצריך להדליק בברכה היכן שהוא נמצא, וטוב שיזכור שלא לצאת בהדלקתם.

(6) ואף שכתב להלן (ס"ק טז) שלדעת המהרש"ל אכסנאי שאשתו מדליקה בביתו אינו יכול להחליט שאינו רוצה לצאת ידי חובה בהדלקתה, וידליק בלא ברכה, מ"מ כתב כאן לפי דעת המהרש"ל שאינו יוצא בהדלקת אשתו, מפני שתקנת חכמים היתה לחייבו להדליק כל שאינו יודע שהיא מדליקה, ורק שאם היה עובר על תקנה זו וסומך שתדליק ומתכוון לצאת בהדלקתה, הריהו יוצא בדיעבד ולא היה רשאי לברך (הגר"ש"ב וולדנברג).

(משנ"ב ס"ק ג)

בְּרֹוּטָה סְגִי' וכו', חֶלֶק בְּשֶׁקֶף וכו', בְּשֶׁבִיל עֲצָמוֹ.

(7) ואף על פי שמטלטלין אינם נקנים בקנין כסף מדרבנן אלא רק מדאורייתא, ביארו האמרי אמת (מכתבי תורה, סי' יד) ובשו"ת שבת הל"ה (ח"א סי' נא ס"ק ב) שכאן מועיל קנין כסף, על פי הגמ' בחולין פג, א) שבארבעה פרקים העמידו חכמים דבריהם על דין תורה, וכן כתב בב"ה"ל לעיל (סי' תרנו ס"א ד"ה וע"י) בשם הפרי מגדים, שלדעה המובאת ברמ"א (ח"י"מ סי' קצט ס"ג) שאם נתן מעות על יין לקדושת קוטה מפני שהעמידו חכמים הדבר על דין תורה בקניית מצוה, אם כן הוא הדין לגבי אתרוג שאם נתן מעות, שניהם אינם יכולים לחזור בהם. [ובמשנ"ב לעיל (סי' שסט ס"ק ב) מבאר שאין מעות קונות לענין עירוב הצרות, אף על פי שהיא נחשבת כמצוה, וראה שו"ת שכתב הלוי שם ומה שכתבנו על המשנ"ב שם].

הגר"ש"ו אוער"ב ביאר (הליכות שלמה חנוכה פ"ג דבר הלכה אות יב), שענין ההשתתפות בנר חנוכה אינו בתורת בעלות על השמן, כיון שאין צריך בזה "לכב" כמו באתרוג, אלא ענינו הוא שעל ידי

שמדלקת אשתו בביתו, שכיון שעזב את ביתו לפרק זמן ממושך, אין זה דיוק כיביתו לענין דין זה, וההדלקה שמדלקת שם אשתו אינה מועלת עבורו. אך אם אין לו מקום קבוע במקום שהלך לשם אלא ישן כל יום או יומיים במקום אחר, דעתו (שם עמ' קכג), שנחשב שאין לו דירה שם, ויכול לצאת ידי חובה בהדלקת אשתו. מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ח אות ב), שמשמעות השו"ע המשגיב שאפילו אם כל ימי החנוכה לא תהיה האשה בבית, הרי היא נטפלת לבעלה.

ומי שעובר במקום הרחוק מביתו ויש לו שם דירה משלו בה הוא לך בחלק מימי השבוע, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק ח"ח פט"ז ס"ק ג אות ו) שבימים שהוא לך שם בימי החנוכה אין הוא יוצא ידי חובה בהדלקה שאשתו מדליקה בביתו, שכן באותו זמן שם הוא ביתו.

(5) ומי שנמצא בארץ אחרת ושונה הזמן במקום בו הוא נמצא מהזמן שבביתו, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' מו) שמשמעות דברי המשגיב כאן היא שיוצא ידי חובה בהדלקתה, אכן העיר שמשטבר הדבר רק באופן שאשתו מדליקה בזמן שכבר הגיעה שעת ההדלקה במקום בו הוא נמצא, ואף אם היא כבר חלפה, לפי שהחייב להדליק הוא כל היוב, אלא שקבעו להדליק בלילה בזמן מסוים בו יש פרסומי ניסא, ודי בכך שבמקום שהיא מדליקה יש פרסומי ניסא, אך באופן שלא הגיעה שעת ההדלקה במקום בו הוא נמצא, אין יכול לצאת ידי חובה בהדלקתה כיון שעדיין לא הגיע זמן חיובו לאותו יום, ועל כן כתב שבאופן זה יכוח שלא לצאת בהדלקתה וידליק בעצמו או ישתתף כפרוטה במקום שנמצא, וכן דעת הגר"מ פיינשטיק (שמעתיא דמשעה, שמועות משה) והגר"ח"פ שיינברג (תאריך ישראל סי' כב אות יח) שבאופן זה לא יצא, וכן דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק ח"ח פ"ג ס"ק א), אלא שמספק שמה יצא, דעתו (פניני חנוכה עמ' קכב) שירדליק במקומו בלי ברכה [וראה עוד מה שכתב שם].

מאידך, הגר"ש"ו אוער"ב כתב (שו"ת מנחת שלמה תנינא סי' נח אות ד ס"ק ג, הליכות שלמה חנוכה פ"ג דבר הלכה אות י), שהן אם הלך זמן ההדלקה במקום שהבעל נמצא, והן אם לא הגיע הזמן, הרי הוא יוצא ידי חובה בהדלקת אשתו, שכן החובה בנר חנוכה היא שיהיה נר חנוכה מודלק בביתו, והטעם שבני הבית פטורים כשבעל הבית מדליק,

מילואים הלכות הנכה סימן תרעו תרעו המשך מעמוד קודם

(הלכות שלמה חנוכה פ"ג סי' ט) שנטפלים הם אליו ויוצאים ידי חובה על ידי ההשתתפות שלו עם בעל הבית.

11) וכפי שכתב לעיל (סי' רסג סי' ק) לגבי נר שבת, שצריך שיכוון המדליק להוציא את כולם בברכתו והם יתכוונו לצאת. ואם לא שמע האכסנאי את הברכה, ראה מה שכתבנו שם. וראה לעיל (סי' תרסה סי' ט) ומה שכתבנו שם.

[מה"ל ד"ה עמו]

צריך עיין אם נ"י בשו"ת (12) וכו', המגיד משנה פ"ק ד' מהלכות תענה צד"ק למקלוקט.

12) ולהשתתף עם שכנו שמדליק בפתח הבנק, דעת הגר"ש אלישיב (פניני חנוכה עמ' עא-עב) שאין השתתפות זו מועילה לכתחילה, ואף לפי השיטות הסוברות שמועילה שותפות של שני בעלי בתים הודים בבית אחד, מפני שכאן אינו דר עם שכנו באותו בית, ורק אם אין מקום לשניהם להדליק בפתח הכניו, יכול הוא להשתתף עמו ולסמוך על כך שבאופן זה יצא בדיעבד.

ושני אכסנאים הרצוים להשתתף בנר חנוכה, כתב הגר"ש איערבך (הלכות שלמה חנוכה פ"ג סי' ט) שאינם יכולים להשתתף זה עם זה.

ואלמנה שהגיע אליה נדר לחנוכה ומדליק נר חנוכה משלה, הורה הגר"י קרליץ (שלמי תודה חנוכה סי' כ) שכן הוא יכול להשתתף עמו, כיון שבעל הבית הוא העיקר בבית, ואינו יכול להיות נטפל לאכסנאי שהוא עראי בבית.

13) שם (היד) מבואר שעני במי אדם שחלוקים בעיתם ואינם סמוכים על שולחן אחד, אינם יכולים להשתתף יחד ולהדליק רק נר אחד. ומשום כך, דעת הגר"ש אלישיב (מנשים באהל אות רסו, שבות יצחק ח"ח פט"ו סי' ג עמ' ד) שאף לדעת המי"מ, מעיקר הדין בחורר ישיבה יכולים להשתתף יחד, כיון שהם אוכלים יחד בחדר האוכל של הישיבה ואינם חלוקים בעיתם. מאידך, דעת הגר"מ פינשטיין (שמענתא דמשה, שמורות משה, בשם מועד ישרון) שבחורים אינם יכולים להשתתף זה עם זה.

השתתפותו נעשה כאחד מבני הבית, ולכן נפטר בהדלקת בעל הבית. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק ח"ח פ"ט סי' א ו-ד), שצריך אדם להדליק נרות שלו, כמשמעות הדין בפסחים (ה' א מד"ב הרי"ף) ועל כן אורח שסיררו לו נרות להדליק צריך לקטנב, שאם לא כן לא יצא. אך מי"מ אם בזמן קניית הנרות קנה בעל הבית גם עבור האכסנאי, טוב אינו צריך לעשות בהם קנין.

ואם כמה אנשים משתתפים בנר אחד ואין בשמן שיעור שזה פרוטה לכל אחד מהמשתתפים, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם סי' ב) א"ת ב) שאין בכך היסרון, ודי בכך שמעשה הקנין נעשה בשעה פרוטה עבור כולם.

8) ולענין בחור שנסע וביקש מחבירו שידליק עבורו ולא השאיר שם להדלקה, הורה הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי ח"י עמ' ט) שצריך חבירו להקנות לו את השמן על ידי אחר, ורק באופן זה יצא ידי חובה בהדלקה.

ולגבי הקצאת הפתילות, כתב הכף החיים (סי' ב ו-ח) שהמשתתף צריך לקנות גם חלק בהן, כמבואר בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' תקמ"ב), וכן הביא בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' רה, הגי' לסי' תרע"ו) את דברי הרשב"א, ואף דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם סי' א אות ב) שלכתחילה יש להקפיד לקנות גם את הפתילות.

9) ואף שלענין נתינת שמן בנר כדי שידליק יותר מחצי שעה, כתב לעיל (סי' תרע"ב סי' ו) שאין בו שום מצוה, ולפי זה העיר הגר"ש איערבך (הלכות שלמה חנוכה פט"ו דבר הלכה אות יג) איזו תועלת יש כאן בודסת השמן עבור האכסנאי לאחר שיעור זה, מי"מ מבואר בב"ח כאן שהטעם שעל האכסנאי להוסיף שמן זה אינו עבור ההשתתפות כעצם קיום המצוה אלא רק כדי שלא יהשו בו שלא השתתף, וכתב שמטעם זה די בתוספת מועטת מפני שבכך ניכר שהשתתף (שלמי תודה חנוכה סי' כ אות ד).

[משנ"ב סי' ד]

להשתתף עמו (10) וכו', לשמ"ע הפרכות מפעל-הקנייתו.

10) ואם מתארח שם עם אשתו ובני ביתו, דעת הגר"ש איערבך

הלכות הנכה סימן תרעו תרעו המשך מעמוד 292

חדש המוכא בביה"ל 'שמונה ימים' לאו דוקא הוא, הוא הדין יום אחד.

[משנ"ב סי' יג]

אין צריך למקף הקטן למקליק בפני עצמו (17).

17) ואף לפי שיטת הרמ"א, כתב לעיל (סי' תרעה סי' יד) שנראה לו שאין להחמיר לקטן יותר מדאי, ודי שידליק בכל לילה רק נר אחד.

[משנ"ב סי' יז]

כי תב לראות (18).

18) מבואר, שאם אין מדליקים עליו בביתו, כגון שאינו נשוי, עליו להדליק בברכה אף שאין שום ישראל שראה את נרותיו, אכן בשעה"צ לעיל (סי' תרע"ב סי' יז) מבואר שאף שכן סבר החמד משה הוהיבן כן מהשלטי גבתיים בשם ריא"ז, מי"מ לדעת המג"א אין לברך על הדלקה כזו, וסיים שאין למחות במי שמברך.

ועל כן הנוסע מביתו לשבת וכדו', ימנה שליח שידליק עבורו בביתו. והוסיף (פניני חנוכה עמ' ק-קח) שמי"מ אם עקר מביתו למשך לכל הפחות ארבעה ימים רצופים מימי החנוכה, יכול להדליק במקומו באותם ימים, והורה (שם) לגבי בחורי ישיבה הנוסעים לביתם ליומיים או שלשה ימים ורוצים להדליק בביתם ולא למנות שליח שידליק עבורם בישיבה, שהעצה היא שראשי הישיבה יודיעו שהם נופקיעים את זכוותיהם של אותם בחורים לימים אלו, והרי הם כמי שאין להם בית (בישיבה). ומעיקר הדין די אם הכחור עצמו היה מפקיר את זכותו בישיבה, אלא כדי שיהיה לזה יותר תוקף, עדיף שראש הישיבה יעשה זאת. מאידך, דעת החו"א (שלמי תודה חנוכה סי' כג סי' ב) שמי שנוסע מביתו לשבת בלבד מדליק בערב שבת בבית המארח מפני ששם קבועותו ליום זה, וכן דעת הגר"ש איערבך (הלכות שלמה חנוכה פ"ד סי' יח דבר הלכה אות לו) הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי ח"י עמ' יא) הגר"י קרליץ (חוט שני חנוכה עמ' ט) שמה שכתב הפרי

